

Universitetsfolk er nutidens fæstebønder

Af Nils Strandberg Pedersen, bestyrelsesformand, Københavns Universitet

Bragt som kronik i Politiken 21. januar 2015

Københavns Universitet har potentialet til at konkurrere med de bedste i udlandet. Men et statsligt huslejesystem skaber for stor afstand til forskere og studerende, samtidig med at det er for dyrt og langsommeligt.

FORESTIL DIG, at du er tvunget til at flytte ind i et nyt hus, som en entreprenør planlægger, bygger og indretter. Du har begrænset indflydelse på byggeriet og skal betale alle omkostninger, ligegyldigt hvor dyrt det bliver. Huslejen er i gennemsnit mindst 20 procent højere end andre steder. Nogle gange skal du betale endnu mere. Og du har i praksis ikke mulighed for at flytte, da du er bundet af geografi og tilknytning.

De fleste vil nok betakke sig. Men det er vilkårene for studerende og ansatte på Københavns Universitet. Og det er hvert år en stor barriere for at tiltrække og fastholde nogle af verdens bedste forskere og skabe et optimalt studiemiljø. Enhver dansker, der har været i Asien, vil kunne nikke genkendende til, at byggehastighed er blevet et vigtigt konkurrenceparameter, hvor nye bydele og forskerbyer opføres inden for få måneder.

UNIVERSITETET er underlagt en statslig bygningsordning, der hedder SEA. Den fungerer lidt som dengang, fæstebønderne boede på herremandens gårde: Der findes et statsligt system, som ejer og opfører bygningerne og bevilger udvendigt vedligehold. Universiteterne kan ikke rigtig påvirke ordningen. Men de skal betale. Og de er bundet til bygningerne.

Den forudgående planlægning af byggeriet i respekt for brugerne og den efterfølgende anvendelse (drift) af byggeriet er ikke et vigtigt hensyn i statens arbejde.

SEA-ordningen blev ellers oprindeligt indført med gode intentioner: Det boligareal, universiteterne bruger, skulle nedbringes, så der kunne spares penge. Men med årene har ordningen udviklet sig til en bureaukratisk og økonomisk hæmsko. Det gælder blandt andet for Københavns Universitet ,

som har til huse på 835.000 kvadratmeter i og uden for København og er tvunget til at være storkunde i SEA. Arealet svarer til 126 fodboldbaner. Det bruges til alt fra avancerede laboratorier og dyrehospitaler til auditorier, studierum, museer, biblioteker og drivhuse osv. Kort sagt: højt specialiseret byggeri, som kræver indgående kendskab til de faglige behov. Det kan ikke klares med standardløsninger.

SEA-ordningen giver en distance til behovene hos de forskere og studerende, der skal bruge faciliteterne. Derfor er resultatet ofte, at 'tiden går med at finde de forkerte løsninger'. Det medfører forsinkelser, gener og manglende faciliteter.

Som det er i dag, er staten bygherre og står for bestilling af og kontakt med eksterne rådgivere. Universiteterne må følge processen i baggrunden. Det skaber unødigt mange misforståelser, og kostbar tid bliver spildt.

TAG SAGEN om den etapeopdelte renovering af en vigtig laboratoriebygning til brug for institutterne for fødevareforskning samt idræt og ernæring på Københavns Universitets campus på Frederiksberg.

Projektet blev igangsat i 2014 til en pris af 44 millioner kroner.

Det er opdelt i fem etaper og burde på nuværende tidspunkt være godt i gang med de sidste etaper. Men første etape er endnu ikke afsluttet, og Københavns Universitets forskere har måttet flytte ud og ind af gamle bygninger, fordi projektet er så forsinket. Forskerne er blevet dårligt informeret. Der er stadig fejl i første etape, her 9 måneder efter at den burde være afsluttet.

Professor Richard Ipsen arbejder i bygningerne.

»Det, der er frustrerende, er den totale mangel på information og kommunikation. Da vi så var flyttet, skete der ingenting. Der er total mangel på planlægning. Jeg kan ikke se en ende på det. Det er meget frustrerende«, har Richard Ipsen udtalt til Universitetsavisen.

Han forsker bl. a. i, hvordan man forbedrer mejeriprodukter, og holder til i den første af de fem blokke.

Hans institut har været igennem en langvarig proces med et mangelfuldt udbudsmateriale og rådgivere uden de kompetencer, der var brug for. Da der endelig efter pres fra universitetet skulle sættes ny ekstern rådgiver på sagen, gik der omkring et halvt år, før de nye rådgivere var klar. De kan nu endelig i januar 2015 gå i gang med arbejdet. Dermed kommer sagen, som

hovedsageligt drejer sig om rør og ventilation, til at tage mere end to år. Konsekvenserne er, at det har været umuligt at planlægge undervisningen, og at de studerende ikke har vidst, om bygninger var klar til semesterstart.

Samtidig lider et ellers meget succesfuldt bioraffineringsprojekt under kapacitetsproblemer, og den ellers planlagte udvidelse er nu forsinket med et år.

Bioraffineringsprojektet er med til at give svar på nogle af de kommende generationers udfordringer vedrørende fødevarer og brændstoffer.

EN ANDEN aktuel sag er i øjeblikket til stor gene for omkring 150 studerende samt medarbejdere på Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier. Staten er ved at bygge den sidste etape af Søndre Campus, også kaldet KUA3, langs Njalsgade på Amager. Det skal bygges sammen med de eksisterende bygninger (KUA2).

Universitetet antog, at det skulle ske som det sidste element i byggeriet. Men staten meddelte pludselig, at det skulle ske med det samme. En større del af instituttet blev i al hast rømmet, inklusive fem undervisningslokaler.

De studerende er blevet placeret i midlertidige pavilloner uden toiletfaciliteter.

De blev taget i brug i oktober 2014. Universitetet indgik først en aftale med staten om, at byggeriet skal være færdigt til maj i år.

Staten har imidlertid nu meldt ud, at arbejdet først kan være afsluttet i august eller september i år. Ingen på universitetet tror på, at det kan lade sig gøre til den tid. Der er mange usikkerhedsmomenter, som staten ikke styrer. Universitetet kan kun se på fra sidelinjen.

Eksemplerne er ikke usædvanlige. Det vidner om et system med alvorlige defekter.

Ud over at bureaukrati og uheldige beslutninger svækker universitetets internationale attraktionsværdi som frontforskningsmiljø, bliver SEA-ordningen år for år en større og større økonomisk belastning.

En undersøgelse, som ministeriet selv har rekvireret, har konkluderet, at SEA som minimum er en femtedel dyrere end tilsvarende lejemål på det private marked. For laboratoriebyggeri er merprisen endnu større. Det gør det f. eks. vanskeligt at invitere private virksomheder og forskerparker til at bo i universitetets bygninger for at indgå i et tæt samarbejde.

Det er så grelt, at universitetet må støtte til virksomhedernes husleje, hvis de skal bo hos os.

I DAG UDGØR universitetets udgifter til bygninger hele 22 procent af universitetets samlede udgifter. Oven i det er ordningen skruet sammen på en måde, så en bygnings værdi ikke afskrives, selvom den slides ned. Hvis en bygning omvendt bliver renoveret, medfører udgiften til gengæld en huslejestigning.

Den udvendige vedligeholdelse er et kapitel for sig. Det siger sig selv, at det er en stakket frist at udskyde vedligeholdelsen af bygninger ud over det kritiske. Ikke desto mindre har Københavns Universitets bygninger, som vi lejer gennem SEA, et udvendigt vedligeholdelsesmæssigt efterslæb på mere end en milliard kroner.

Det udvendige vedligeholdelsesbehov er opgjort via en uvildig rådgivers detaljerede gennemgang af bygningerne. 30 procent af efterslæbet - eller for 300 millioner kroner - er kategoriseret som akut.

Dette modsvarer af en udmeldt bevilling fra staten på kun ca. 30 millioner kroner om året, altså 10 procent af det akutte behov.

Alle ved, at renovering er dyrt, men at det er endnu dyrere at lade stå til.

Dertil kommer, at staten har ansvar for finansieringen af det udvendige vedligehold af bygningerne, mens universitetet i nu et år har haft hele ansvaret for det indvendige.

Sagerne skal typisk ordnes på én gang, men kommer ofte ud af takt, da det er forskellige kasser, der betaler. Når det regner ind, kan vi først male og udbedre skaden, når muren eller vinduet er repareret.

EN MULIG forklaring på, at det nuværende system kommer til kort, er, at styring og bygherrerolle ikke ligger hos betaleren, som jo altid er Københavns Universitet. Samtidig er der yderligere den krølle på sagen, at SEA-ordningen er indrettet sådan, at den skal give overskud for staten. Der trækkes via lejen reelt penge ud af universitetssektoren og tilbage i statskassen. Dermed er der tale om en slags særskat på universitetsbygninger.

Universiteterne fik ganske vist en kompensation via de øvrige bevillinger, men det skete kun for en overgangsperiode, som stoppede for nogle år siden. Det efterlader nu et hul i universitetets økonomi.

Hvis udviklingen fortsætter, kommer bygningsomkostningerne til at fylde gradvis mere i Københavns Universitets budget, og vi vil alene gennem de næste fem år skulle finde 100 millioner kroner.

Herefter bliver det endnu værre. Vi skal flytte penge fra undervisning og forskning over i mursten.

KØBENHAVNS Universitet ønsker at stå for planlægning, opførelse, vedligehold og drift af egne bygninger. Vi vil gerne købe vores egne bygninger af staten. Det giver universitetsloven mulighed for. Såfremt Københavns Universitet kan overtage området, kan vi iværksætte en langsigtet helhedsplan, hvor bygninger afskrives og vedligeholdes. Det vil både sikre, at kvaliteten opretholdes, og at der kun styres efter en sund og effektiv bygningsøkonomi - og ikke f. eks. efter at skabe et overskud til statskassen.

BYGNINGSSELVEJE er nødvendigt for at kunne indfri de forventninger, samfundet har til universitetet. Det fungerer med succes på Danmarks Tekniske Universitet (DTU) og Copenhagen Business School (CBS) samt uden for landets grænser i eksempelvis Holland, Finland, USA og Singapore. Men indtil nu har Københavns Universitet ikke fået meget konkret ud af den ansøgning og efterfølgende korrespondance, som universitetet indledte med tidligere uddannelsesminister Morten Østergaard for to år siden.

Danmark har efter vores opfattelse ikke råd til at have et system, der i det omfang og uden indlysende grund sætter unødvendige forhindringer i vejen for os.

Et universitet bør kunne tilpasse sine faciliteter på en måde, så samfundet får mest muligt ud af de midler, universitetet får stillet til rådighed.

Forsknings-og uddannelsesinfrastruktur er en stadig mere afgørende forudsætning for, at Københavns Universitet kan tiltrække talentfulde forskere og studerende på internationalt plan.

Vi har ellers mange af forudsætningerne på plads: Vi har en lang tradition for højt kvalificeret grundforskning og forskningsbaserede uddannelser. Politikerne har sikret os forholdsvis stabile bevillinger, og i de senere år har vi modtaget mange store private donationer, ligesom Københavns Universitet er topscorer, når det gælder om at hente EU- forskningsmidler hjem.

Men bygningsområdet halter, og systemets bureaukrati og økonomi udgør tilsammen et åg, der i stigende grad vil tynge os, hvis ikke der sker noget afgørende.

Hvis Københavns Universitet skal overtage sine bygninger, er der ingen tvivl om, at der vil blive flyttet store værdier rundt. Vi vurderer, at bygningerne er 8-9 milliarder kroner værd. Derfor har vi stor forståelse for, at regering og ministerier skal gøre deres analysearbejde og have sikkerhed for, at overdragelsen foregår på rimelige vilkår. Og at styringen fremover bliver kompetent og ansvarlig.

DET ER RELEVANT at se på de hensyn og bekymringer, som både ministerier og den almindelige skatteyder kunne have.

Vil Københavns Universitet bygge løs uden kontrol og medvirke til at igangsætte en boligboble? Nej. Bygningssejere vil ikke være privatisering. Universitetet er en del af den offentlige sektor.

Dernæst vil der, hvis vi får bygningssejere, være en beløbsgrænse for, hvor store byggerier vi kan sætte i gang, uden at Folketingets Finansudvalg skal godkende det. I dag er grænsen 60 millioner kroner, og det giver god mening.

Kan Københavns Universitet varetage opgaven kompetent? Ja, med en omsætning på over 8 milliarder om året, løbende styring af 5.000 eksternt finansierede forskningsprojekter og mere end 800.000 kvadratmeter samt ca. halvdelen af det offentlige laboratoriebyggeri i Danmark har vi de kompetencer og stordriftsfordele, der skal til for at drive området.

Samtidig vil processen få færre led, og brugerne vil være tættere på, når der skal renoveres eller bygges nyt.

Overgang til selveje vil samle alle dele af bygningsansvaret.

Universiteterne har haft det fulde ansvar for det indvendige vedligehold i et år - og forbedringerne ved at komme fri af cigarkassesystemet er her synlige, men vi mangler at skabe total sammenhæng.

DER ER igangsat en ministeriel arbejdsgruppe, der skal se på sagen og på, om universitetet evner at løfte opgaven. Universitetet mener dog, at det er vigtigt, at vi får en offentlig og åben debat om spørgsmålet. Sagen er nemlig ikke bare vigtig for Københavns Universitet, men også for de kommende studerende og forskere, der skal være i vores bygninger, og for de virksomheder, der har stor interesse i, at forskning og uddannelse foregår på hensigtsmæssige og konkurrencedygtige internationale vilkår. Og hvis man skal vurdere, om universitetet kan overtage styring af bygninger, må man sammenholde med, hvordan opgaven løses i dag.

Man kan undre sig over, at regeringen nu har tænkt sig om i to år, når vores kolleger på DTU og CBS længe har haft bygningssejle.

Skulle man være i tvivl om værdien af et bygningssejle, kan man tage på besøg enten i Lyngby eller på Frederiksberg, hvor de har til huse. Her kan man konstatere, at bygningerne der fremstår i god stand, og at miljøet er velholdt og indbydende. At professionshøjskolerne og gymnasierne fik sejle i 2007, stiller kun sagen i et endnu mere mærkværdigt lys.

KØBENHAVNS Universitet har forelagt Uddannelses-og Forskningsministeriet en finansieringsmodel for, hvordan vi på en ansvarlig måde kan overtage de bygninger, som staten i dag ejer og udlejer gennem SEA-ordningen. Staten har tidligere solgt bygninger til DTU, og Københavns Universitets forventning er ikke en ordning, som er mere gunstig end den, DTU, gymnasierne eller professionshøjskolerne fik.

Vi håber, at vi i samarbejde kan bringe universitetet ud af den ordning, som trods sine gode intentioner indeholder en række fejl i sin konstruktion. Så kan vi bruge alle kræfter og ressourcer på at skabe et af de allerbedste universiteter i Europa til gavn for Danmarks viden, vækst og beskæftigelse.

De danske bønder begyndte at få sejle i 1700-tallet. Nu er det på tide, at Københavns Universitet også får det.